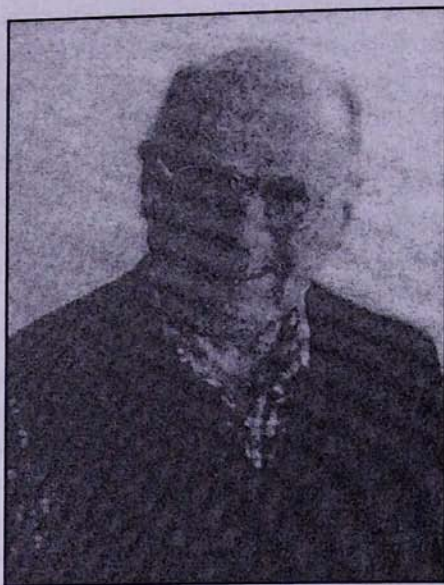

ՊՐՈՖ. ԴՐ. ՅՈՒԼԻՈՒՍ ԱՍՖԱԼԳ

2001 թ. հունվարի 12-ին, 81 տարեկան հասակում, անսպասելիորեն դադարեց բաբախել նշանավոր բանասեր, արևելագետ, Քրիստոնյա Արևելքի գրականությունների և լեզուների հետազոտող, Մյունխենի և Թբիլիսիի համալսարանների պատվավոր պրոֆեսոր, Վրաստանի ԳԱ արտասահմանյան անդամ, Քրիստոնյա Արևելքի ժողովուրդների լեզուների և միջնադարյան մատենագրությունների ճանաչված մասնագետ Յուլիուս Ասֆալգի սիրտը:

Նա ծնվել է 1919 թ. մայիսի 6-ին Խիմզաուի մարզի Վերին Աշաու քաղաքում: Գիմնազիան ավարտելուց հետո նա սկզբում փիլիսոփայություն

և աստվածաբանություն է ուսանել Ֆրեյզինգում և Այնշտատում, իսկ զինծառայությունից և հետպատերազմյան գերությունից հետո (1946/7 թ.) ուսումը շարունակել է Մյունխենում: Այստեղ էլ նա, ի միջի այլոց, սկսում է լրջորեն զբաղվել արևելյան լեզուներով, իսկ 1948 թ. ամառային քննաշրջանից հետո փոխադրվում է Քրիստոնյա Արևելքի ուսումնասիրության ամբիոն: Այս բնագավառում նրա ուսուցիչներն են եղել նշանավոր արևելագետներ, պրոֆեսորներ Վիլհելմ Հենզլտենբերգը և Անտոն Ծպիտալեռը, որոնց ղեկավարությամբ երիտասարդ գիտնականը լծվել է Քրիստոնյա Արևելքի լեզուների (արաբերեն, ասորերեն, ղպտերեն, հայերեն, վրացերեն և եթովպերեն) ուսումնասիրության և հիշատակված ժողովուրդների միջնադարյան մատենագրությունների հետազոտության գործին: Մեծանուն գիտնականի հետաքրքրությունները պրոֆ. Գեորգ Գրաֆի ազդեցությամբ տեղափոխվել են սկզբում քրիստոնյա-արաբական մատենագրության ուսումնասիրության ոլորտ, հետագայում տարածվել են նաև վրացագիտության և հայագիտության ասպարեզ:

Երկարատև հետազոտական աշխատանքի ընթացքում ստեղծվում է նրա «Բանապարհի կարգը» (Die Ordnung des Priestertums) աշխատանքը, որը վերաբերում է հետազոտությունում և դպրական Եկեղեցու հնագույն ծիսական գրքե-

րից մեկի (1955 թ.): Այդ ուսումնասիրությունն իբրև դոկտորական դիսերտացիա պաշտպանելուց (1955 թ.) հետո, հեղինակը ձեռնամուխ է եղել հին վրացական մատենագրության մեջ հիմնականապես մարգարեների գրքերի հնագույն ընդօրինակություն-մատյանների հետազոտությանն ու հրապարակմանը (*Altgeorgische Übersetzungen der Propheten Amos, Machaeas, Jonas, Sophonias und Zacharias*)՝ ըստ Երուսաղեմի, Աթոսի և Սինայի հնագույն ձեռագրերի (1961 թ.): Այս աշխատանքը նրան մեծ ճանաչում է բերել և, 1961 թ. համալսարանում դասավանդելու իրավունք ստանալու հրապարակային քննարկումում գիտխորհրդի կողմից բարձր գնահատականի արժանանալուց հետո, թույլ է տվել բարձրագույն դպրոցում դասախոսական աշխատանք կատարել:

1966 թվականից Յուլիոս Ասֆալցը ղեկավարել է Քրիստոնյա Արևելքի լեզուների և բանասիրության Մյունխենի համալսարանի մասնագիտացված ամբիոնը, ուր նրա ղեկավարությամբ ուսանել է արևելագետների մի քանի սերունդ: Յուլիոս Ասֆալցը հատկապես ուշադրությամբ է շրջապատել Քրիստոնյա Արևելքի մշակույթը կրող ուսանողներին, որոնց թվում եղել են արաբներ, ասորիներ, հայեր, ղպտիներ ու վրացիներ: Նրա դասախոսական գործունեությունը անընդհատորեն շարունակվել է նաև նրա կենսաթոշակի անցնելու տարիներին:

Յուլիոս Ասֆալցի հեղինակած աշխատանքների մեջ հաստատուն արժեք ունեն գերմանիայում պահպանվող ասորական (1963), հայկական (1962) և վրացական (1963) միջնադարյան գրչագրերի ձեռագրացուցակները, որոնք սեղանի գիրք են գիտության այդ բնագավառներով զբաղվող մասնագիտների համար: Յոզեֆ Մոլիտորի աշխատակցությամբ կազմած հայկական ձեռագրերի ցուցակն ընդգրկում է Բեռլինի, Բոյրոնի, Գոսլարի, Դարմշտադտի, Եմայի, Էդլանգենի, Թյուրինգենի, Հալլեի, Մարբուրգի Մյունխենի, Նյուրնբերգի, Օտտոգարտի, Ֆուլդայի մինչ այդ անհայտ շուրջ 38 մատյան (գրախ. տե՛ս ՀԱ, 1963, էջ 437, REA, t.I, 1964, p.433-436, Le Museon, v.LXXVII, 1964, p. 266-267, «Բազմավեպ», 1967, էջ 107): Տքնաչան աշխատանքի արդյունք այդ հետազոտությունները նոր թափ են հաղորդել Գերմանիայում Քրիստոնյա Արևելքի մատենագրությունների ուսումնասիրությանը և համաշխարհային հոչակի արժանացրել հեղինակին: Յուլիոս Ասֆալցի ջանքերով գերմանական արևելագիտության սեփականությունն է դարձել Կոոնելի Կեկելիձեի վրաց եկեղեցական մատենագրության պատմության թարգմանությունը (1955 թ.): Նրա հեղինակած գրախոսությունների նյութն են դարձել Քրիստոնյա Արևելքի բանասիրությանն ու մատենագրություններին վերաբերող բազմաթիվ հետազոտություններ, որոնց մանրակրիտ վերլուծությանը հեղինակն անդրադարձել է «*Oriens Christianus*» և այլ ամսագրերում: Տարբեր հանդեսներում, ժողովածուներում և համաժողովարաններում հրապարակած հոդվածների միջոցով նա լայն ճանաչման է արժանացրել Քրիստոնյա Արևելքի գիտական հետազոտության խնդիրները: Հիշատակելի է Էռնեստ Համերշմիդտի հետ Յուլիոս Ասֆալցի հրապարակած հայ-

կական ծիսական սիմվոլիկային մվիրված ուսումնասիրությունը (*Abriß der armenischen Kultsymbolik*, in: *Symbolik des orthodoxen und orientalischen Christentums*, Stuttgart 1962, S. 235-254): Գիտնականի բազմակողմանի գիտելիքների ամբարումն է «Քրիստոնյա Արևելք համառոտ հանրագիտական բառարանը» (*Kleines Lexikon des Christlichen Orients*, Wiesbaden, 1975), ուր Պոլ Կրյուզերի հետ համակարգել ու պատասխան է տվել արաբ, ասորի, եթովպ, դպտի, հայ և վրաց Եկեղեցիների պատմության և մշակույթի բազմազան ու բազմաբնույթ խնդիրների: Յուլիուս Ասֆալզի գիտական գործունեության մեջ առանձնահատուկ տեղ ունի «*Oriens Christianus*» ամսագիրը, որի հրատարակչներից է սկսած 1965 թ.: Այստեղ նա կարողացել է հայտնաբերել Քրիստոնյա Արևելքի մորամոր հետազոտողներ, ուղղություն տվել գերմանական և համաշխարհային Արևելագիտության այս բնագավառին: Նմանատիպ գործունեություն նա երկար տարիներ վարել է նաև Քրիստոնյա Արևելքի մատենագրությունների հրապարակման հանձնաժողովը՝ ղեկավարելով արաբական մասնաճյուղի աշխատանքները:

Յուլիուս Ասֆալզը նաև այն երջանիկ գիտնականներից է, որի վաստակը գնահատվել է արդեն կենդանության տարիներին: 1990 թ., նրա ծննդյան 70-ամյակի կապակցությամբ, մեծանուն գիտնականի ընկերներն ու աշակերտները հրապարակել և նրա տարելիցին են մվիրել Քրիստոնյա Արևելքի լեզուների և մատենագրությունների ուսումնասիրության խնդիրներին վերաբերող ծանրակշիռ հետազոտությունների մի ժողովածու: Այստեղ (*Lingua Restituta Orientalis*) է հրապարակված նաև նրա աշխատությունների մատենագիտությունը:

Յուլիուս Ասֆալզի աշակերտները և ճանաչողները ընդգծում են նրա չափազանց արդյունավետ և բազմակողմանի մանկավարժական գործունեությունը, մվիրվածությունը գիտությանը, բարձր են գնահատում նրա մարդկային արժանիքները:

Երրորդ հազարամյակի շեմին ընդհատվեց Քրիստոնյա Արևելքի ուսումնասիրության բնագավառում իր կյանքը ներդրած գիտնականի կյանքի թելը:

ԱԶԱՏ ԲՈԶՈՅԱՆ